

Tendences ekonomikā: nevis slinkojot un pūstot, bet darot!

Mārtiņš Kazāks

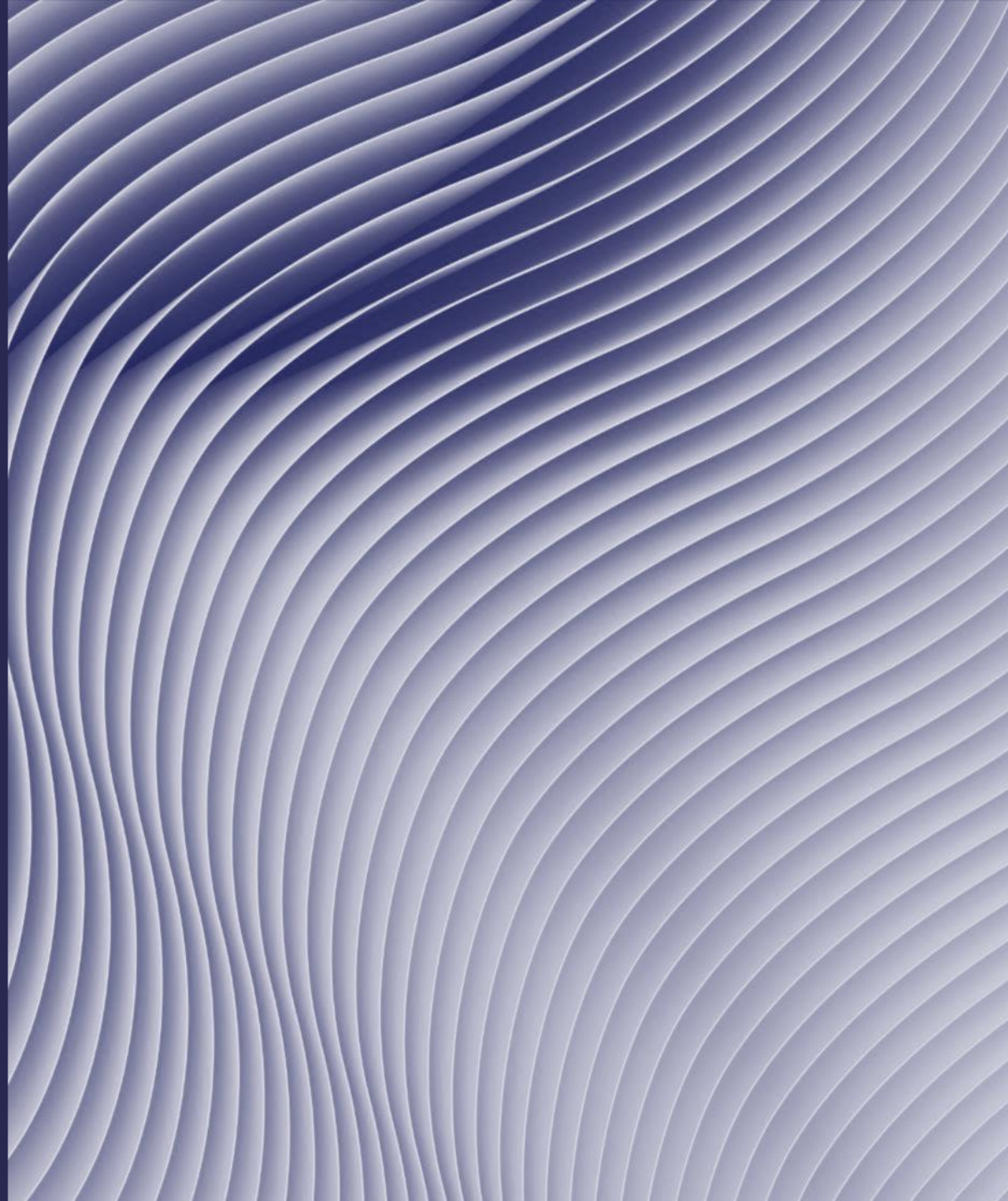
Latvijas Bankas prezidents

2024. gada 26. novembrī

Pasaules ekonomika

Ārējā vidē arvien trūkst stipru pozitīvu signālu

Ģeopolitiskā nenoteiktība
joprojām augsta

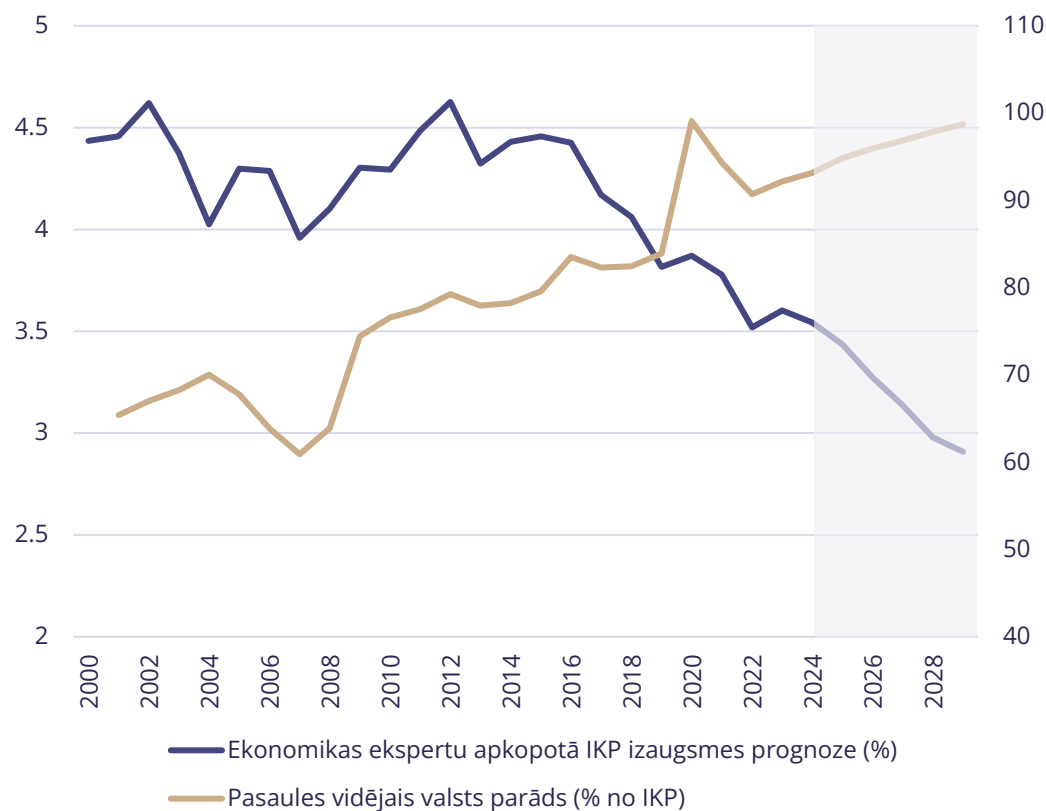
Ārējais pieprasījums un
noskaņojums eirozonā vājš,
spējāka izaugsme gaidāma vien
nākamgad

Inflācija turpina
mazināties, procentu
likmju virziens ir lejup

Pasaules ekonomikas izaugsme vājas, inflācija samazinās

Pasaules izaugsme un valsts parāds

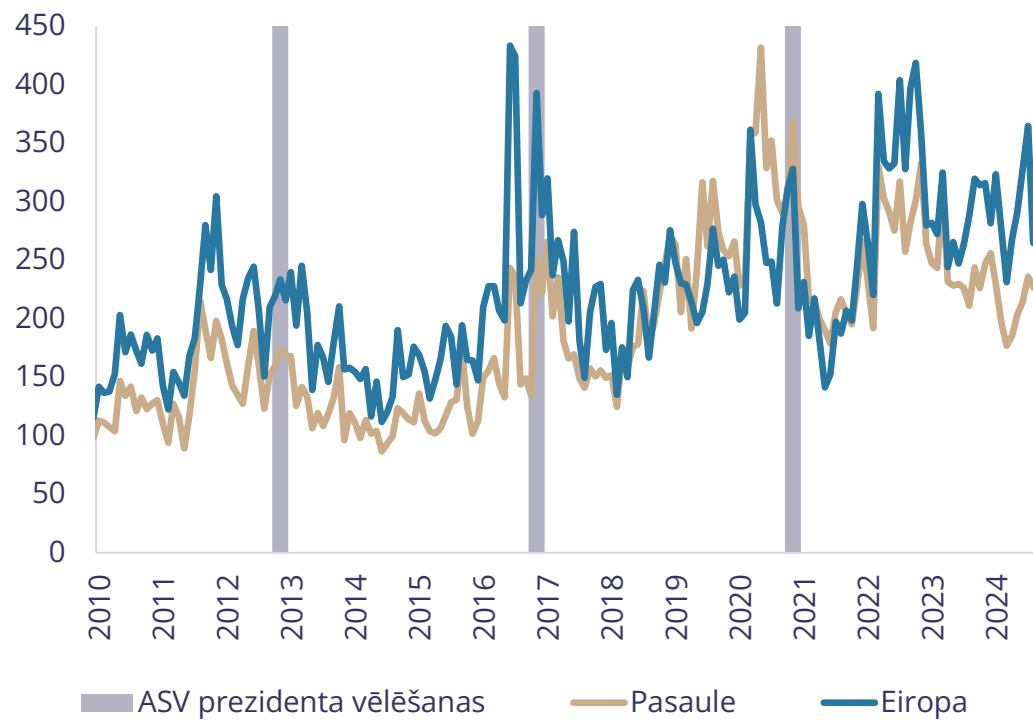

Starptautiskā Valūtas fonda 2024. gada sanāksmes galvenie secinājumi (*World Economic Outlook, Fall 2024*):

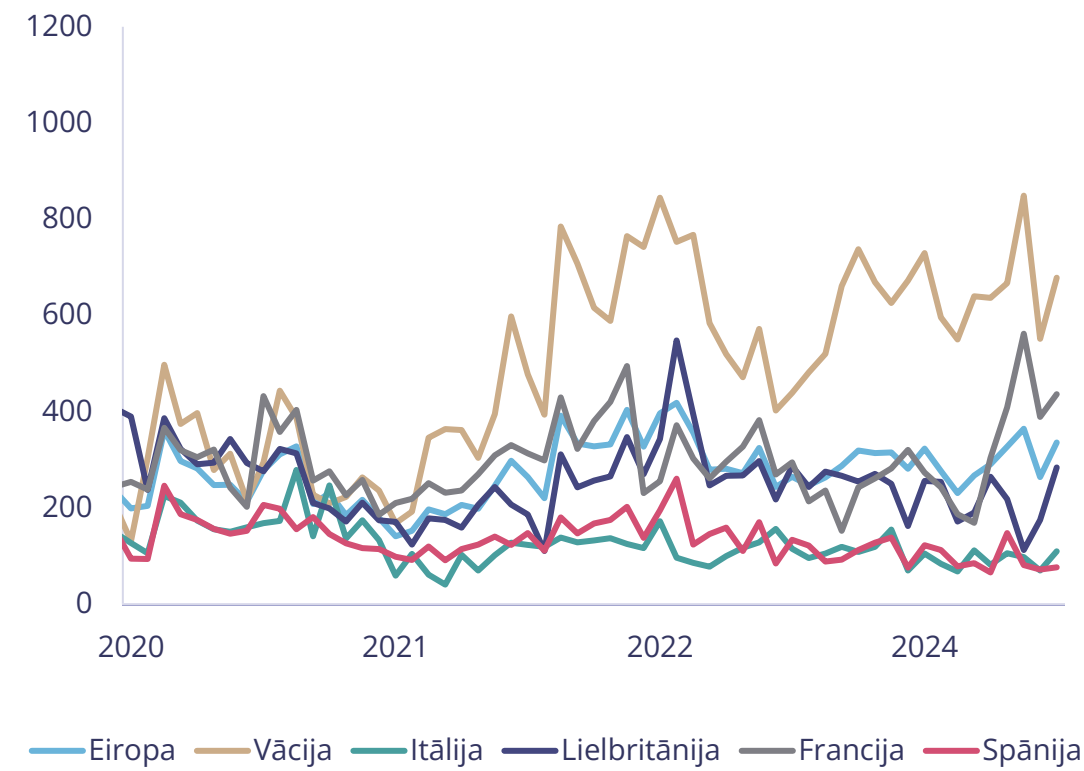
1. Monetārā politika: **pakāpenisks procentu likmju samazinājums** līdz ar inflācijas samazināšanos
2. Fiskālā politika: **pakāpenisks budžeta deficīta samazinājums**, lai apturētu parāda pieaugumu un uzlabotu noturību pret nākotnes krīzēm
3. **Strukturālās reformas**: pārāk lēna izaugsme un nīkulīgs ražīguma kāpums, šķēres starp lēnu izaugsmi un augošu parāda apjomu

Ģeopolitiskas pārbīdes un ekonomiski šoki: nenoteiktība pasaules un Eiropas ekonomikās ir augsta

Ekonomikas politikas nenoteiktības indekss un ASV prezidentu vēlēšanas (indekss)

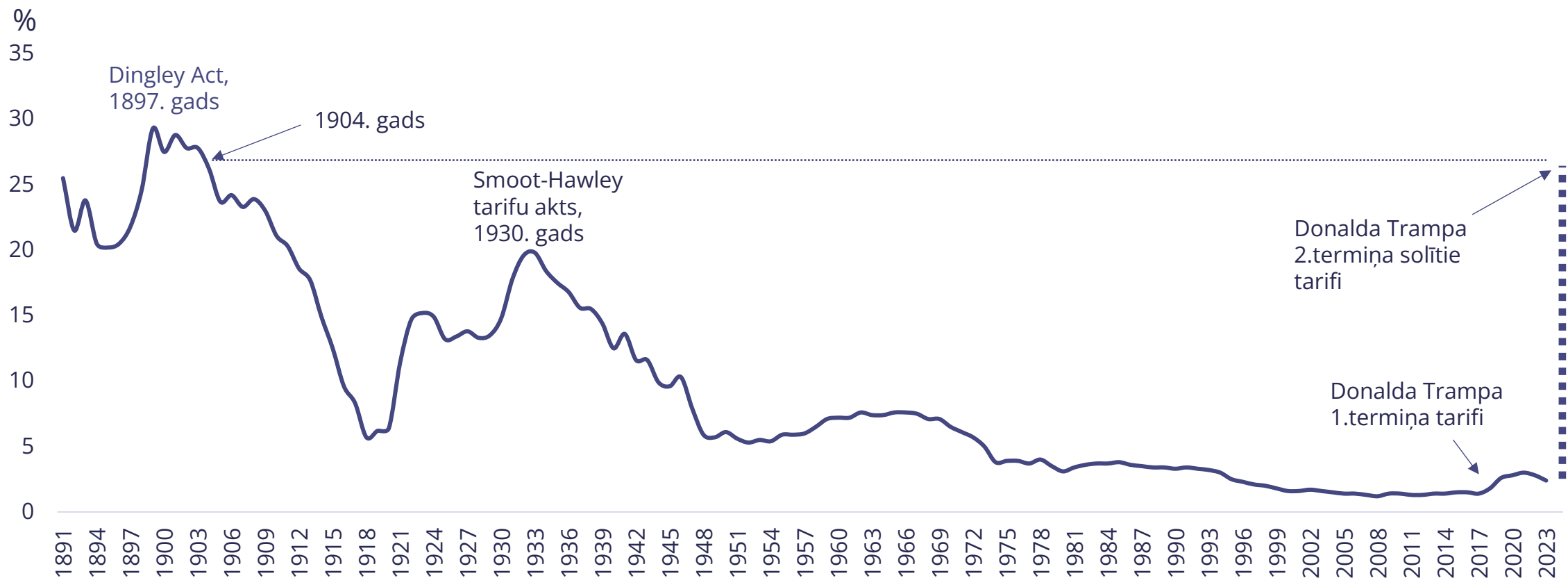

Eiropas lielāko ekonomiku nenoteiktības indekss (indekss)

Tarifu kari: augsta nenoteiktība par iespējamo tarifu kāpuma apjomu

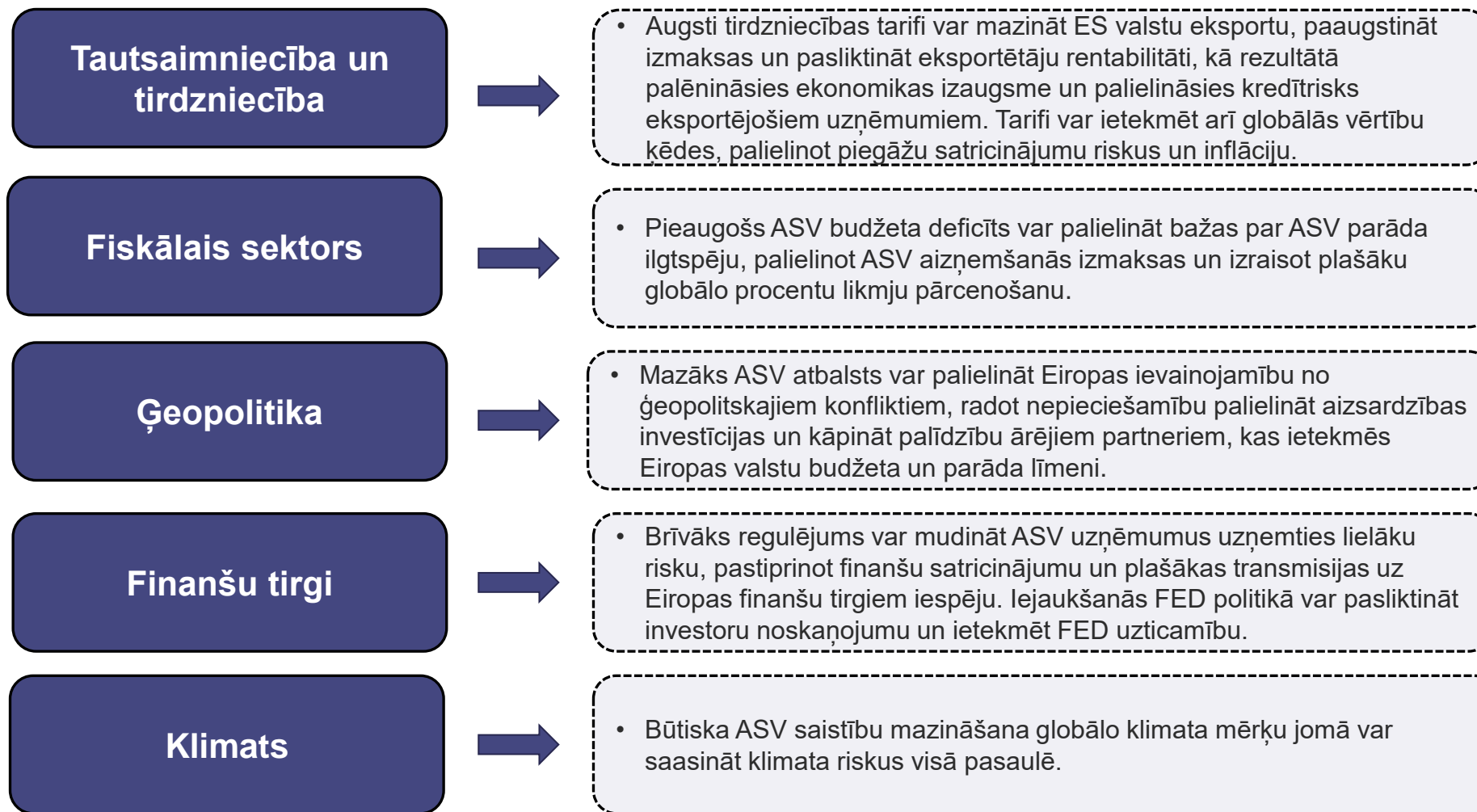
ASV importa vidējais tarifa apmērs (no tarifiem iekasētie līdzekļi pret kopējo importa apmēru)

Avoti: U.S. Commerce Department, Charles Schwab.

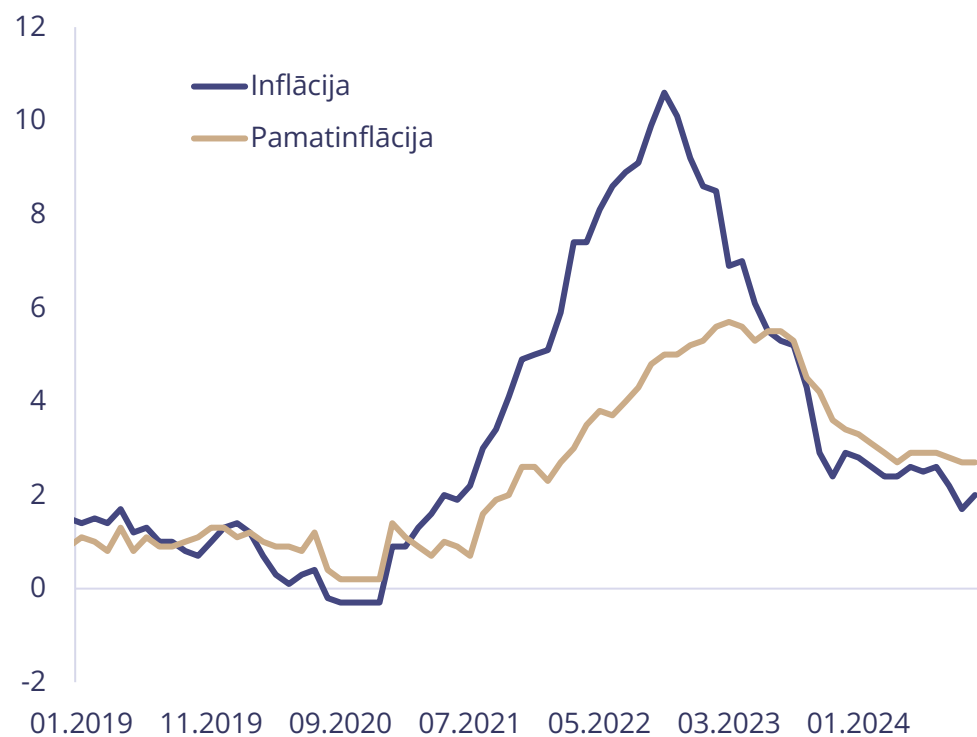
Piezīme: Charles Schwab veic šādus pieņēmumus attiecībā uz Donalda Trampa piedāvājumiem: 60% tarifi visam Ķīnas importam, 10-20% tarifi importam no visām valstīm, izņemot Ķīnu, kā arī +100% tarifi Meksikā montētajām automašīnām, 200% John Deere traktoriem, kas montēti Meksikā un 100% importam no valstīm, kuras "atstāj dolāru". Pieņemot, ka importa apjomi nemainīsies, šie tarifi palielinātu vidējo ASV tarifu likmi līdz teju 26%.

Tarifu kari: risks Eiropas izaugsmei un finanšu stabilitātei

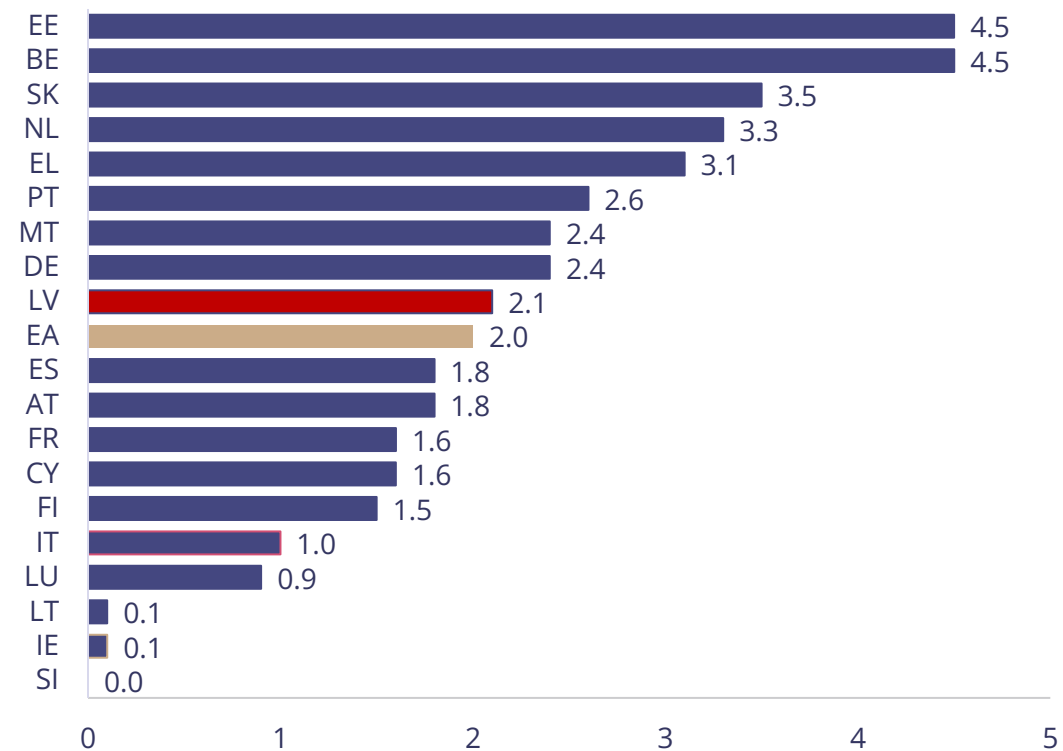

Eirozonas inflācija oktobrī 2.0% un pamatinflācija 2.7% (Latvijā 2.1% un 3.6%)

Inflācija un pamatinflācija eirozonā (g/g, %)

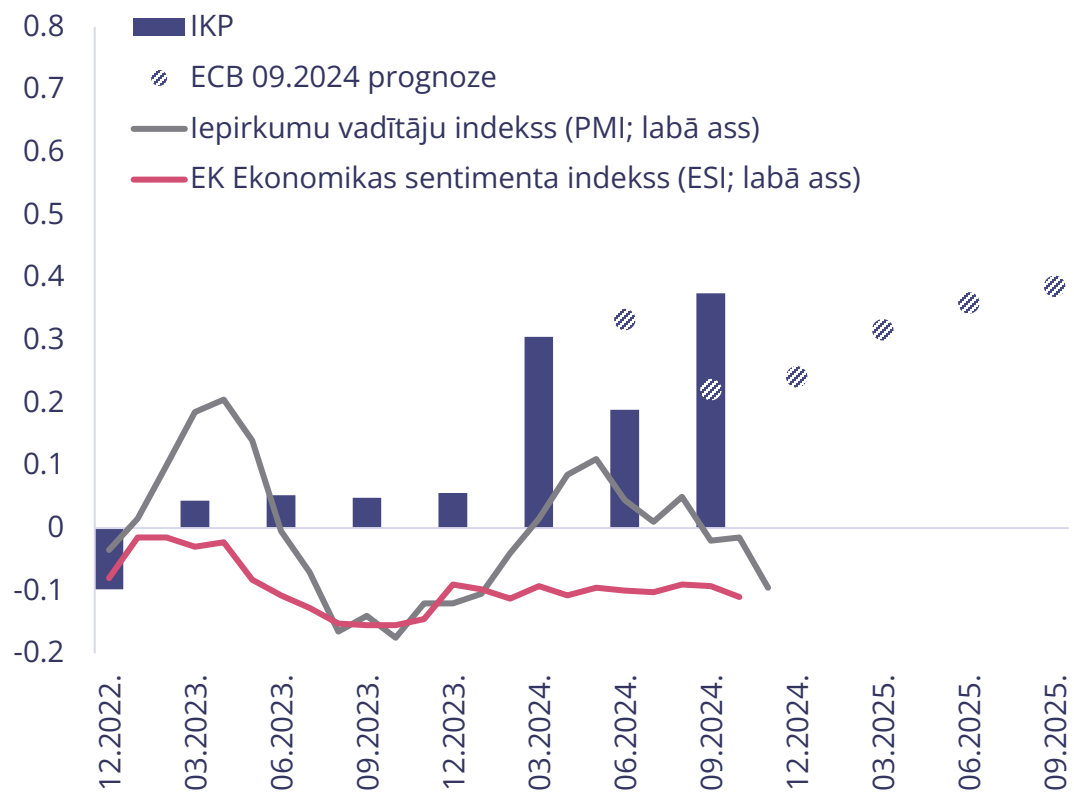

Inflācija eirozonā pa valstīm oktobrī (g/g, %)

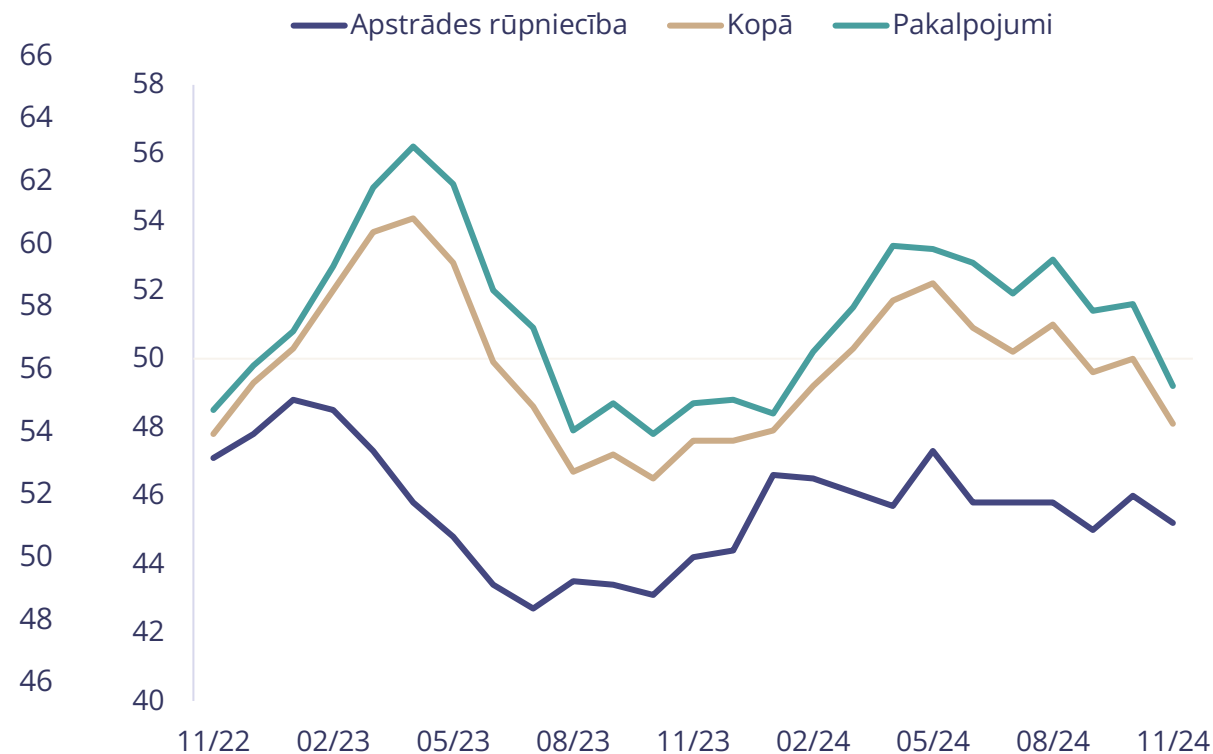

Eirozonas noskaņojums un izaugsme joprojām vārga

Eirozonas IKP (%; c/c) un noskaņojuma (punkti) rādītāji

IVI* (>50 = izaugsme m/m)

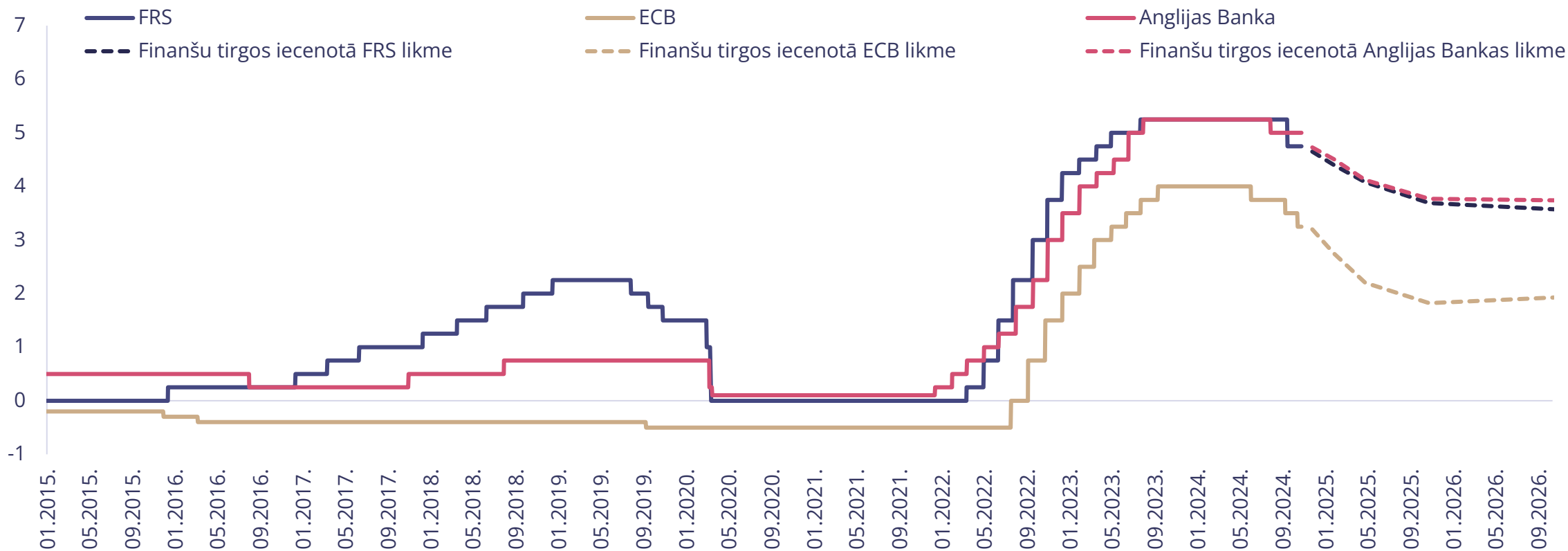
Avoti: ECB, Eurostat un S&P Global.

ESI dalīts ar 2, lai tā "neitrālā" jeb vidējā atzīme (100) sakrīt ar IVI (50).

*IVI novembrim: ātrais novērtējums.

Monetārā politika: decembrī jānotiek kārtējam ECB procentu likmju samazinājumam

Vadošo centrālo banku noteiktās un finanšu tirgos uz 28.10.2024 iecenotās procentu likmes (%)

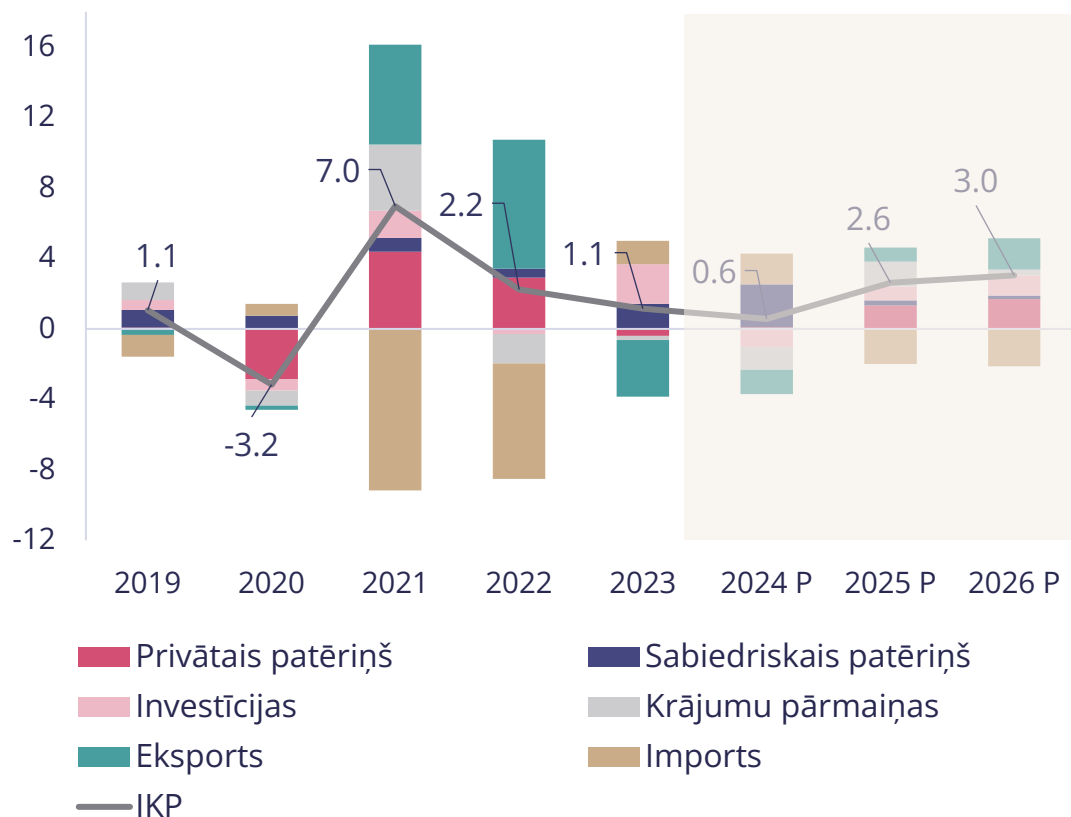
Latvijas ekonomika

Snaudošs patēriņš, atliktas investīcijas un vājš eksports.

Parāda kāpums bez strukturāliem uzlabojumiem nav risinājums

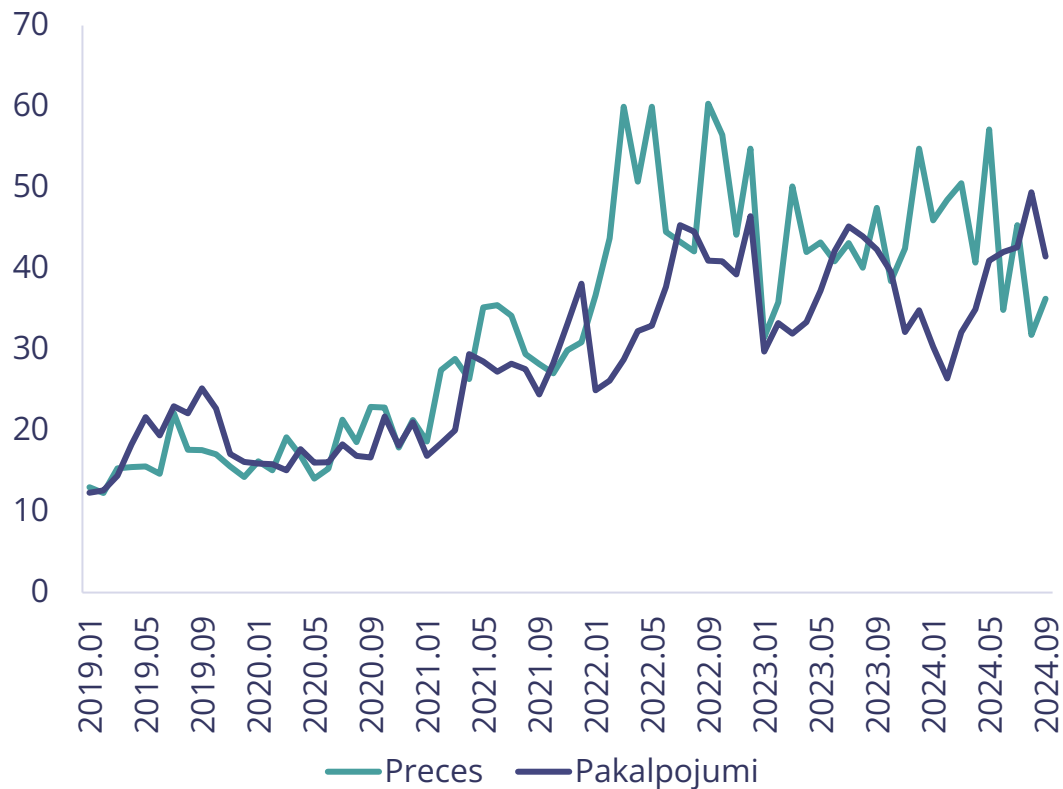
IKP (g/g; %; sez. koriģ.) un izlietojuma komponentes (devums; pp)

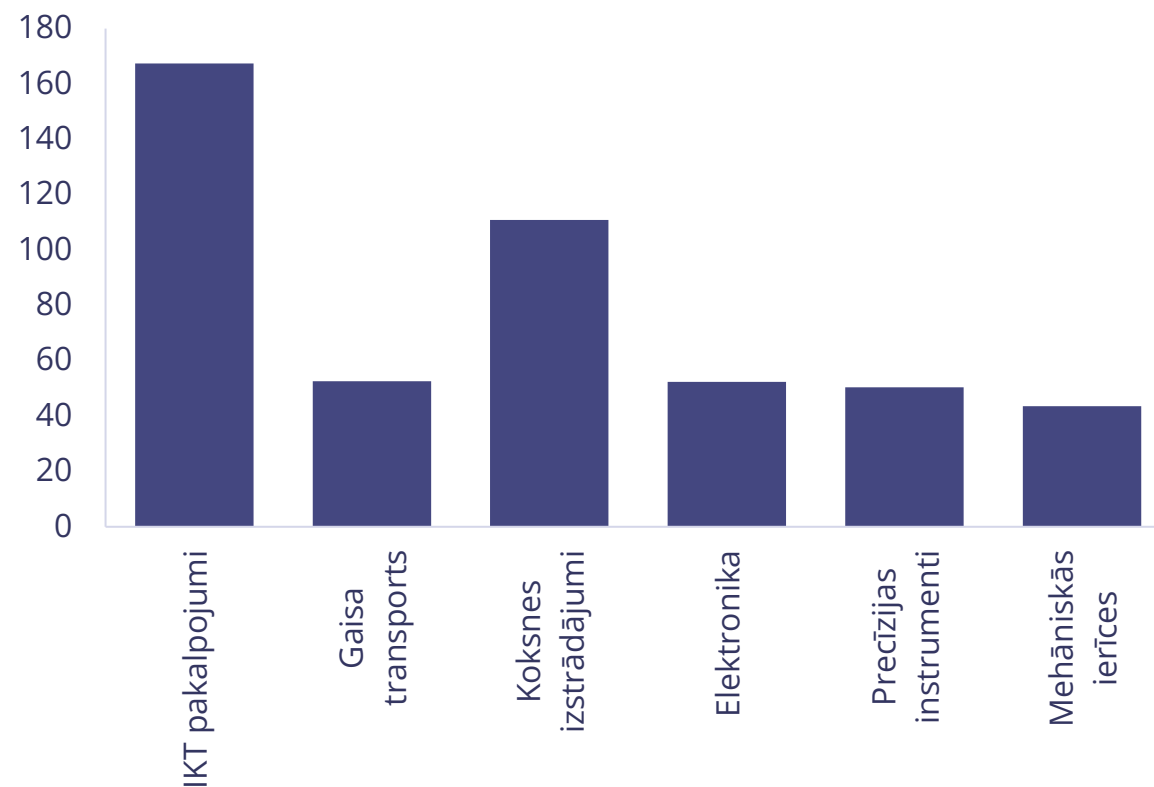
1. Makro: ienākumi aug un **pirktspēja atjaunojas; piesardzība saglabājas** – uzkrājumi aug, patēriņš un investīcijas ir vājas; būvniecība un eksporta sektori cieš no vāja pieprasījuma
2. Budžets: **piesardzīgi ar tēriņiem, nepieciešama valsts izdevumu pārskatīšana**; valsts izdevumu īpatsvars ekonomikā un nodarbinātībā ir pieaudzis un nav ilgtspējīgs
3. **Strukturālās reformas**: darba tirgus resurss netiek izmantots pilnvērtīgi, izdevumu efektivitāte, ražīgums stagnē, administratīvā sloga samazināšana

Latviju tieši ASV tarifi skars mazāk nekā Eiropu vidēji (3.8% no LV eksporta 2024.gadā); galvenā ietekme ir netieši

Preču un pakalpojumu eksports (milj.eiro)

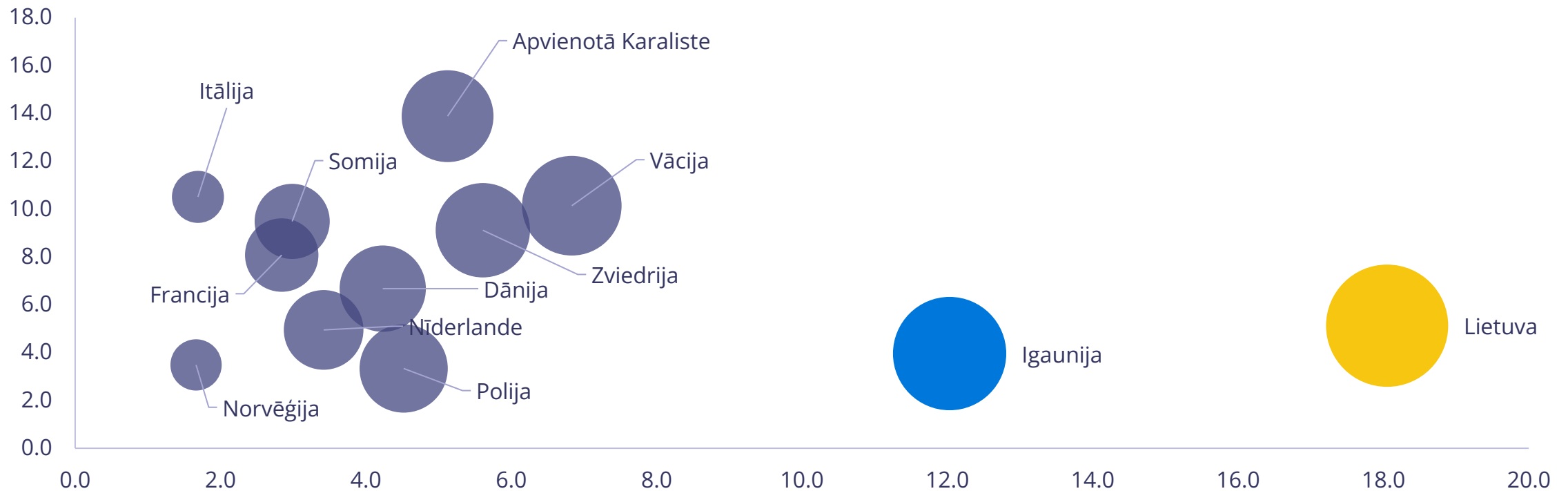

Galvenās preces un pakalpojumi eksportā uz ASV 2024. gada 9 mēnešos (milj.eiro)

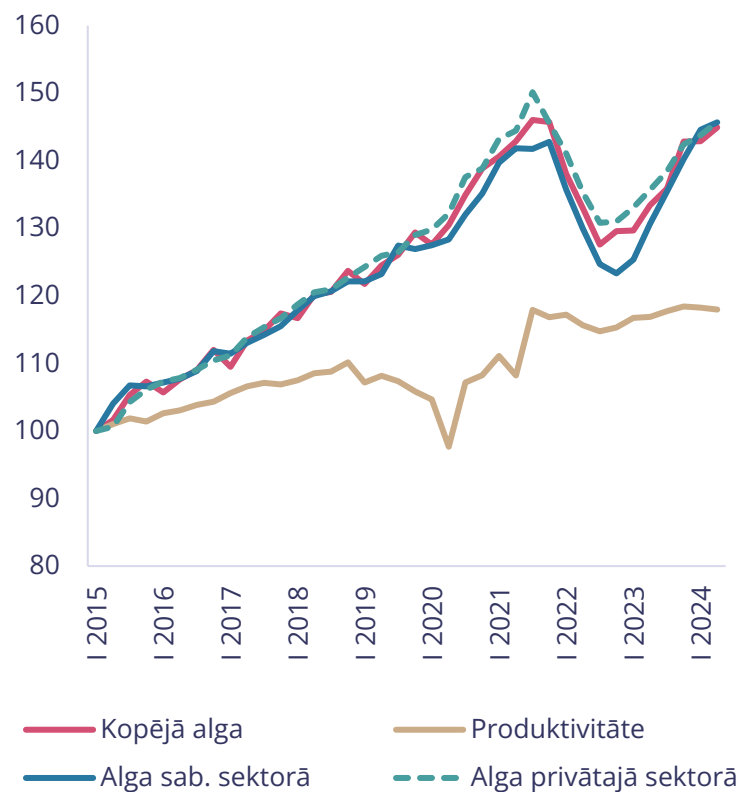
Virknei Latvijai svarīgu eksporta tirgu nozīmīgs partneris ir ASV

Nozīmīgāko preču eksporta partneru īpatsvars (x ass, %) un ASV īpatsvars to preču eksportā (y ass, %)

Algas apsteidz produktivitāti; konkurētspēja ir problēma

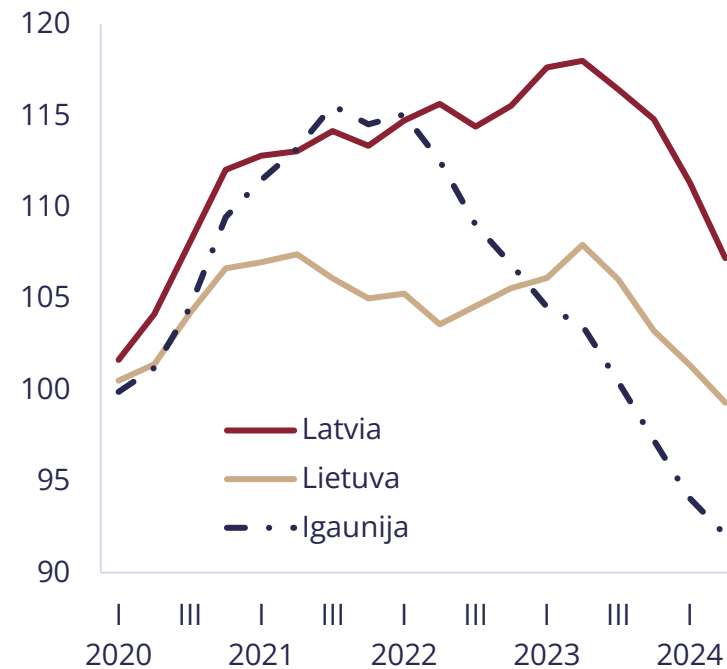
Alga un produktivitāte
(sez. koriģ. dati; indekss; I 2015 = 100)

Alga privātajā un sabiedriskajā sektorā (g/g; %)

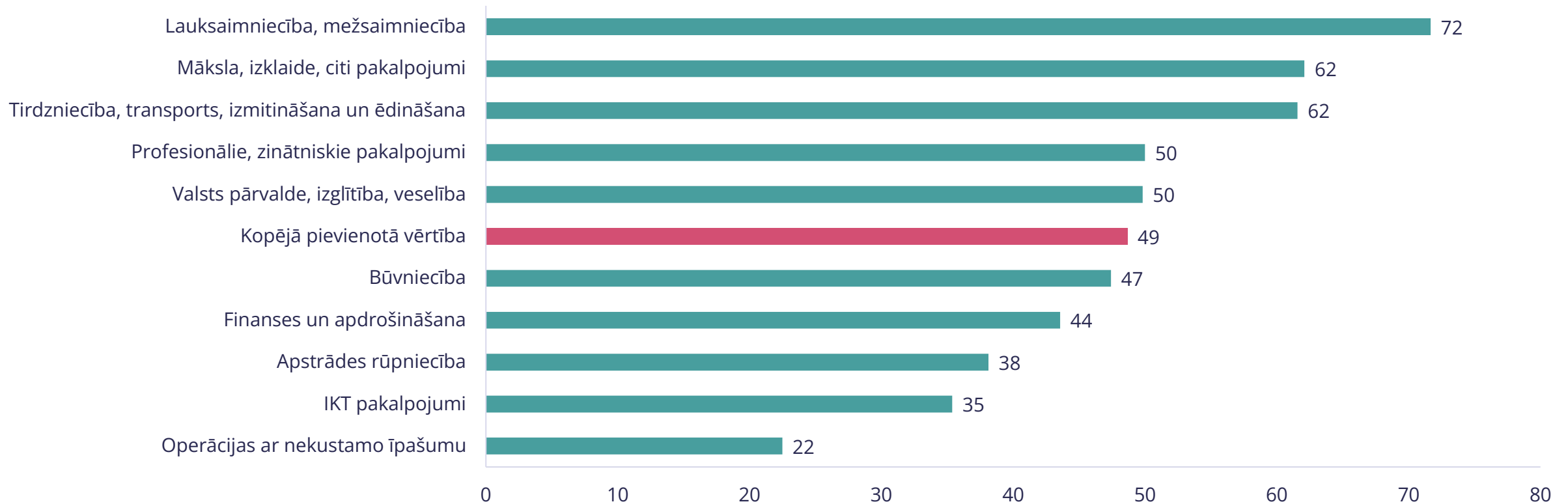

Baltijas valstu preču eksporta tirgus daļas pasaules importā (4 cet. slīd. vid.; 2019=100)

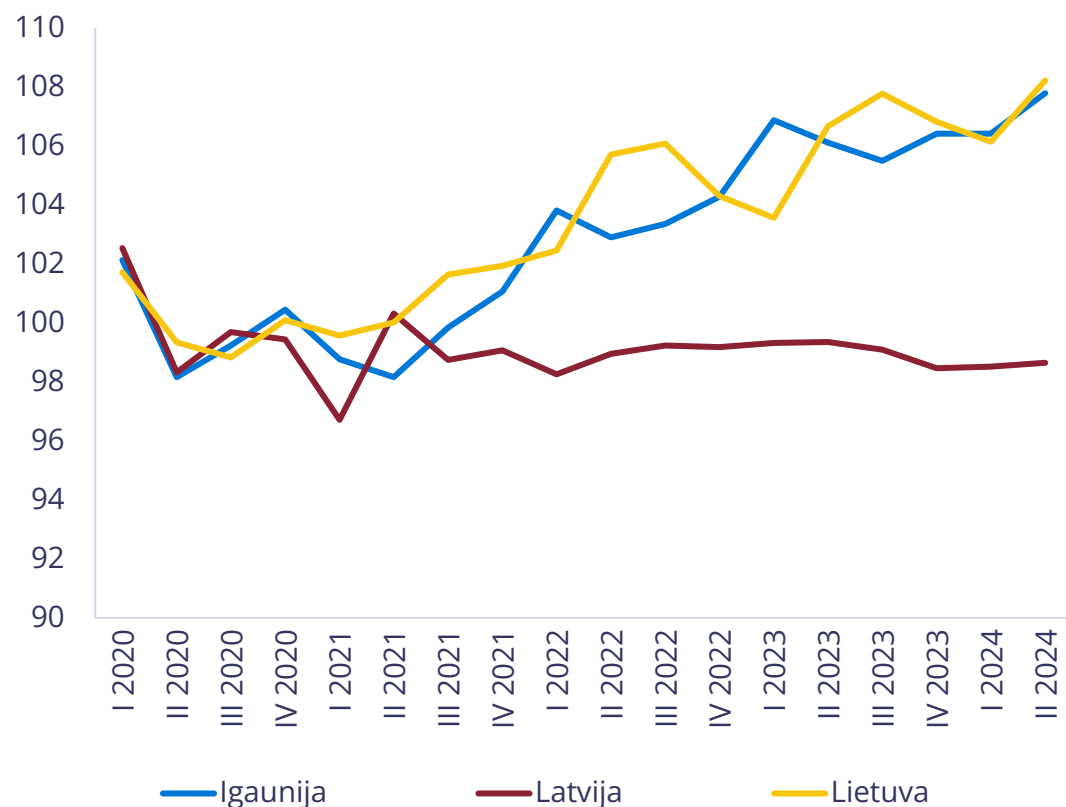
Latvijas ražīgums ir sasniedzis vien pusi no vidējā ražīguma ES ar lielu izkliedi nozaru griezumā... "glāze arvien tikai pa pusei pilna"

Latvijas nozaru ražīguma (pievienotā vērtība uz vienu nodarbināto) attiecība pret ES-27 vidējo nozaru ražīgumu (% no vidējā ES-27 ražīguma 2019-2023.g.,)

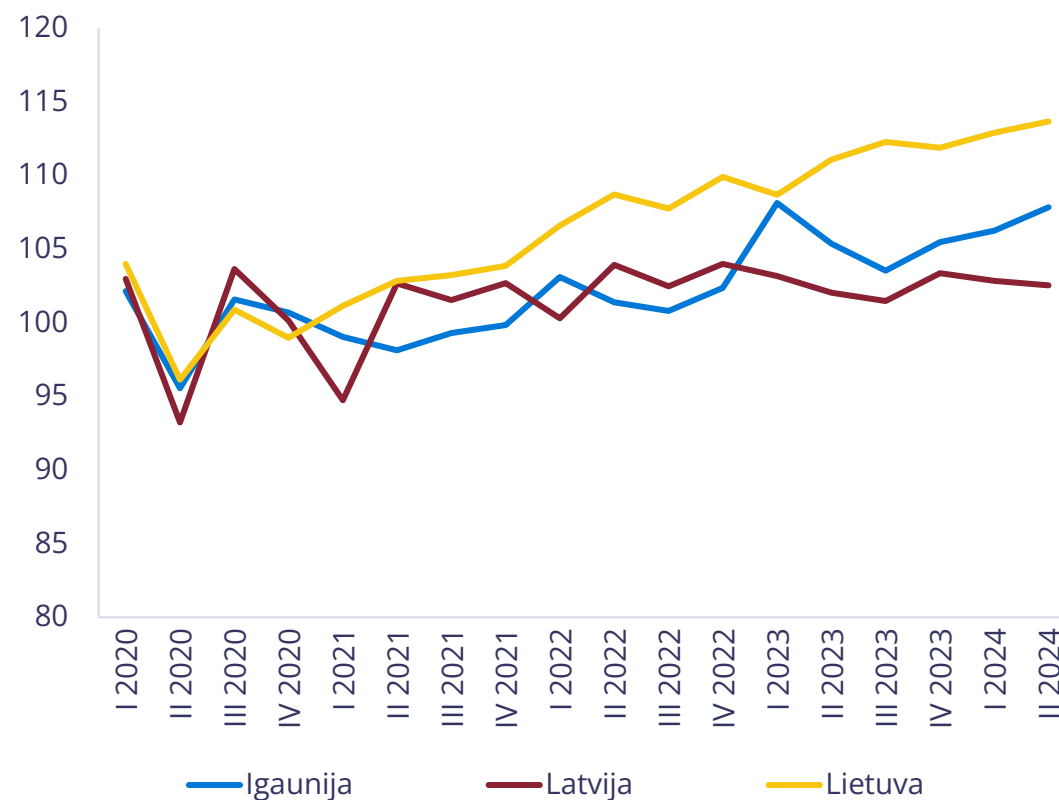

Latvijas nodarbinātība izkritusi ārpus Baltijas konteksta

Nodarbināto skaits (indekss; sez. koriģ.; 2020 = 100)

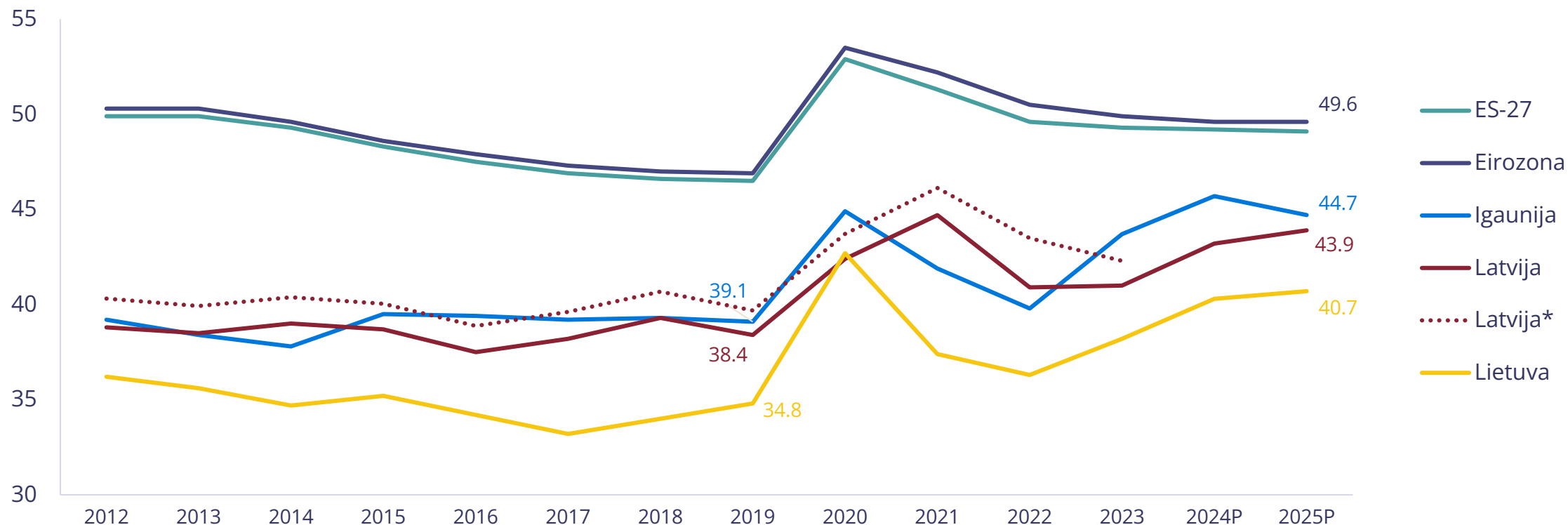

Nostrādātās stundas (indekss; sez. koriģ.; kopējā nodarbinātība; 2020 = 100)

Valdības izdevumu kāpums visās Baltijas valstīs, radot papildus izaicinājumus budžeta deficīta ierobežošanā

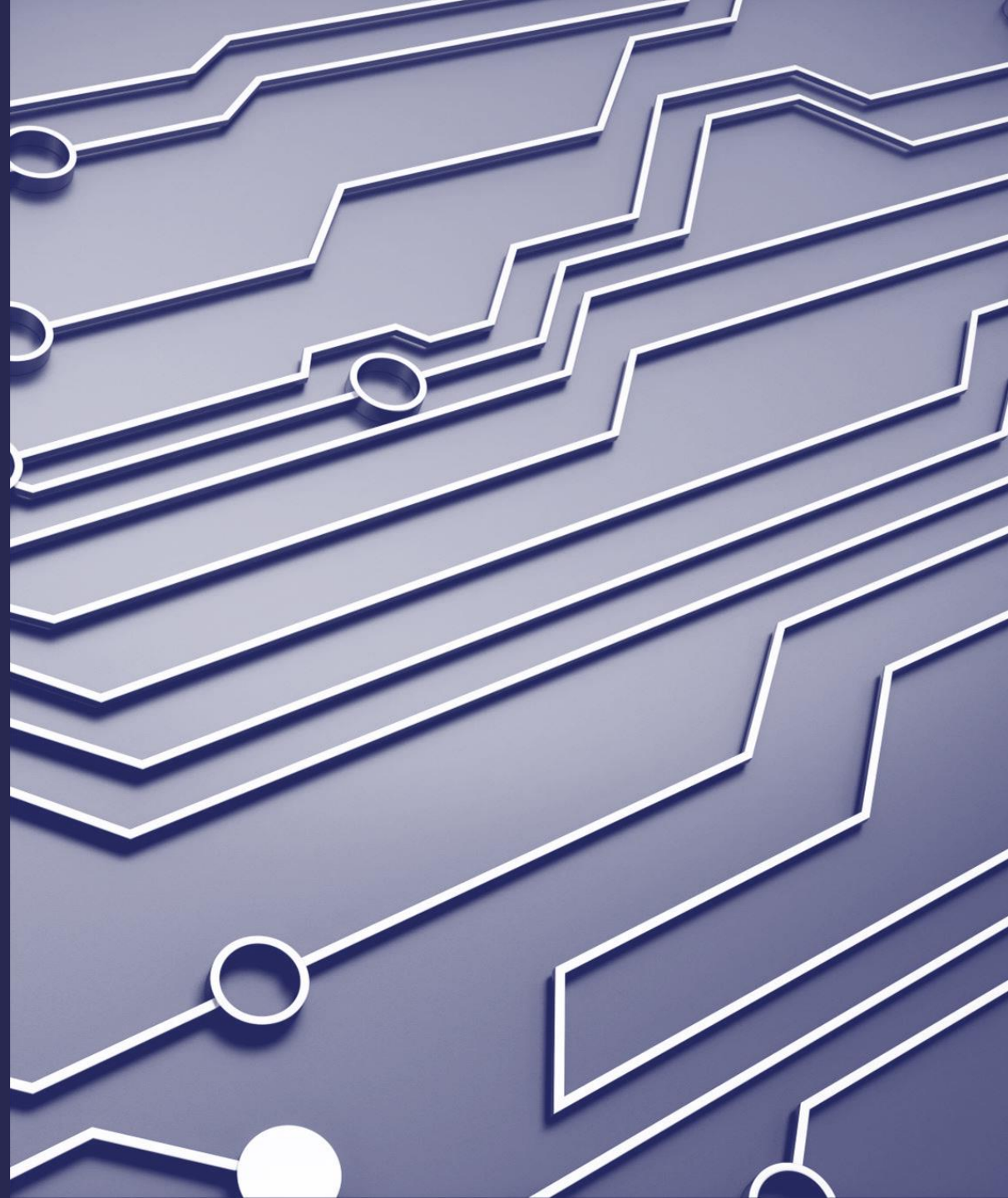
Kopējie vispārējās valdības izdevumi (% no IKP)

* Izdevumu īpatsvars pārrēķināts, izmantojot CSP revidētos IKP datus 30.09.2024.

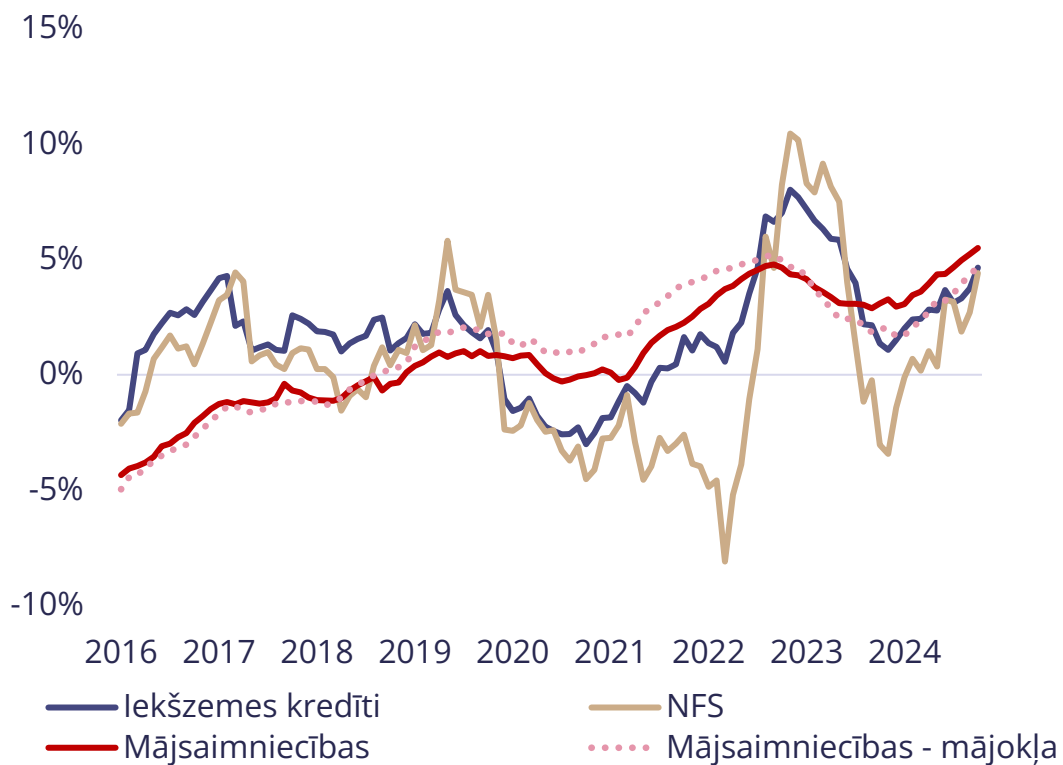

Finanšu pakalpojumu pieejamība

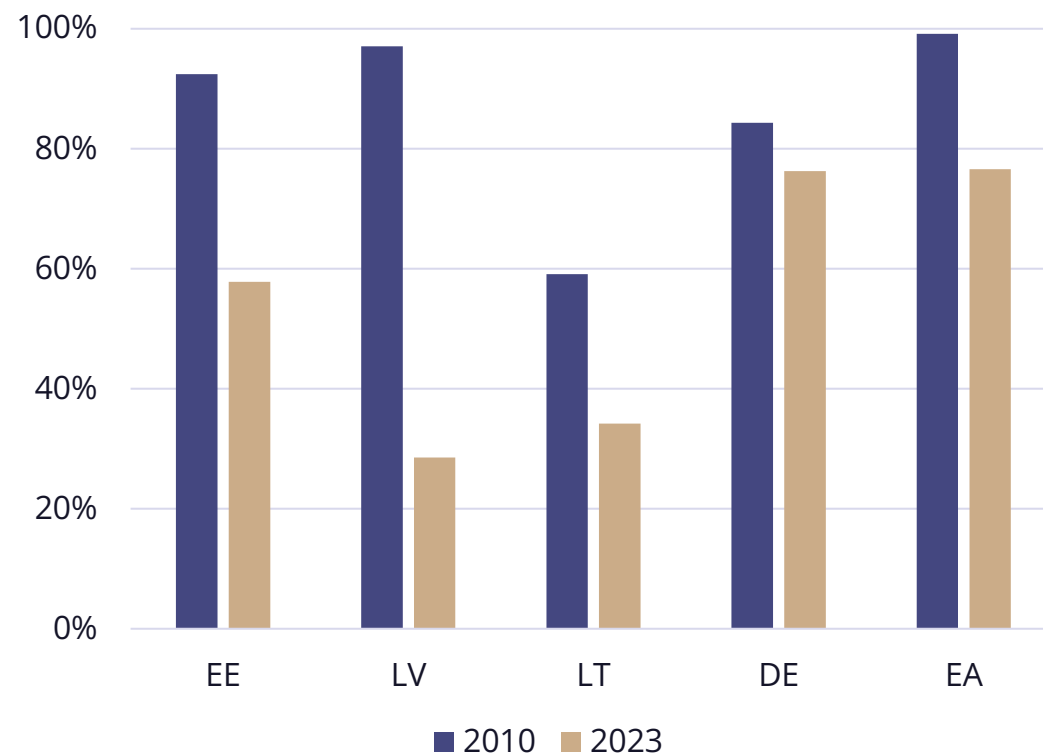
Zemākais punkts aiz muguras: gan banku un to klientu attiecībās, gan kreditēšanā un finanšu pakalpojumu pieejamībā

Iekšzemes mājsaimniecībām un nefinanšu uzņēmumiem izsniegto kredītu atlikumu pārmaiņas (koriģ.* gada pārmaiņas, %)

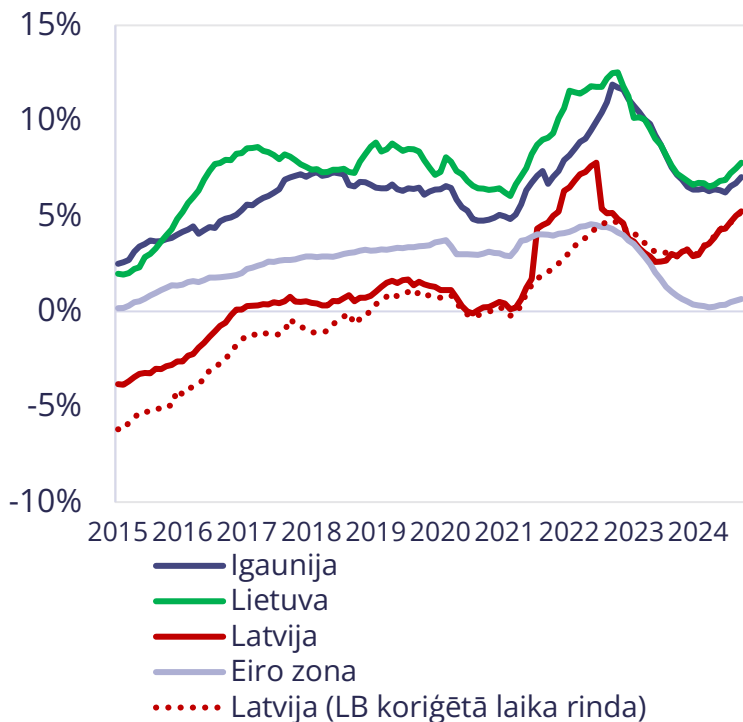
* Gada pārmaiņas bez licenču anulēšanas, nozīmīgas pārklasifikācijas un citiem vienreizējiem efektiem.

Kredīti iekšzemes nefinanšu sabiedrībām un mājsaimniecībām (% no IKP)

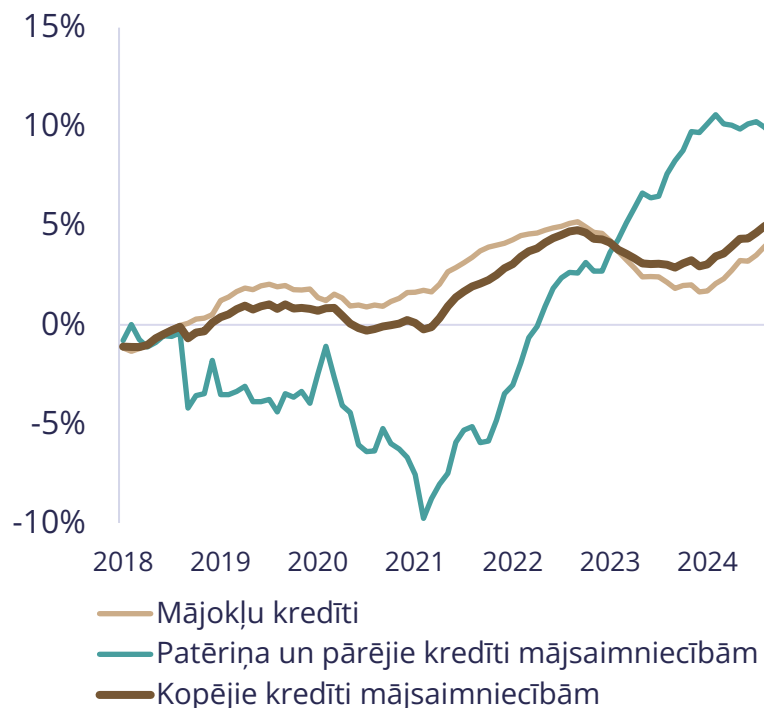

Mājsaimniecību kredītportfeļa straujāku pieaugumu nosaka aktīvāka mājokļu kreditēšana

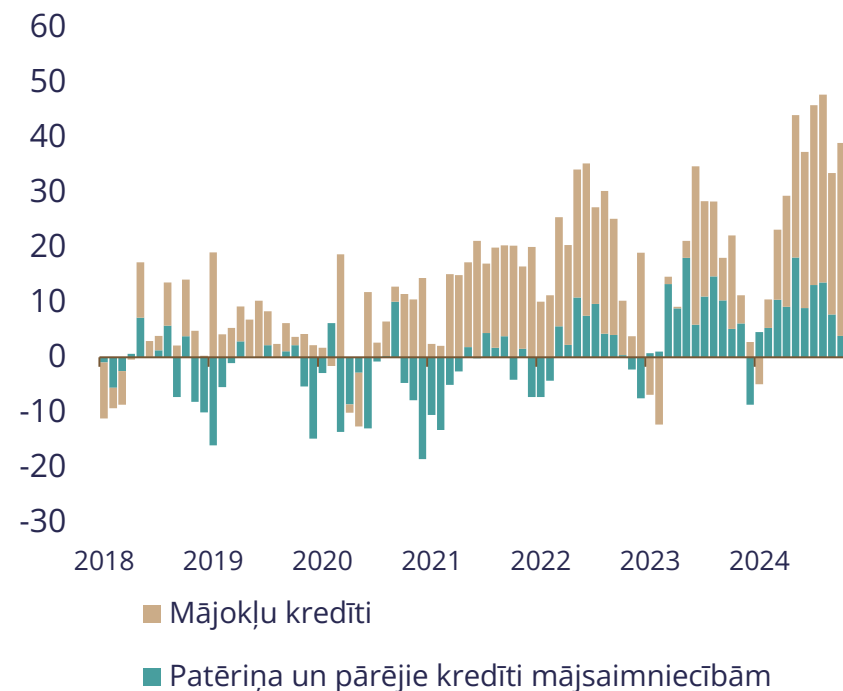
Mājsaimniecībām izsniegto kredītu atlikuma gada pieauguma temps*

Iekšzemes mājsaimniecībām izsniegto kredītu gada pārmaiņu temps** (%)

Iekšzemes mājsaimniecībām izsniegto kredītu mēneša pārmaiņas** (milj. eiro)

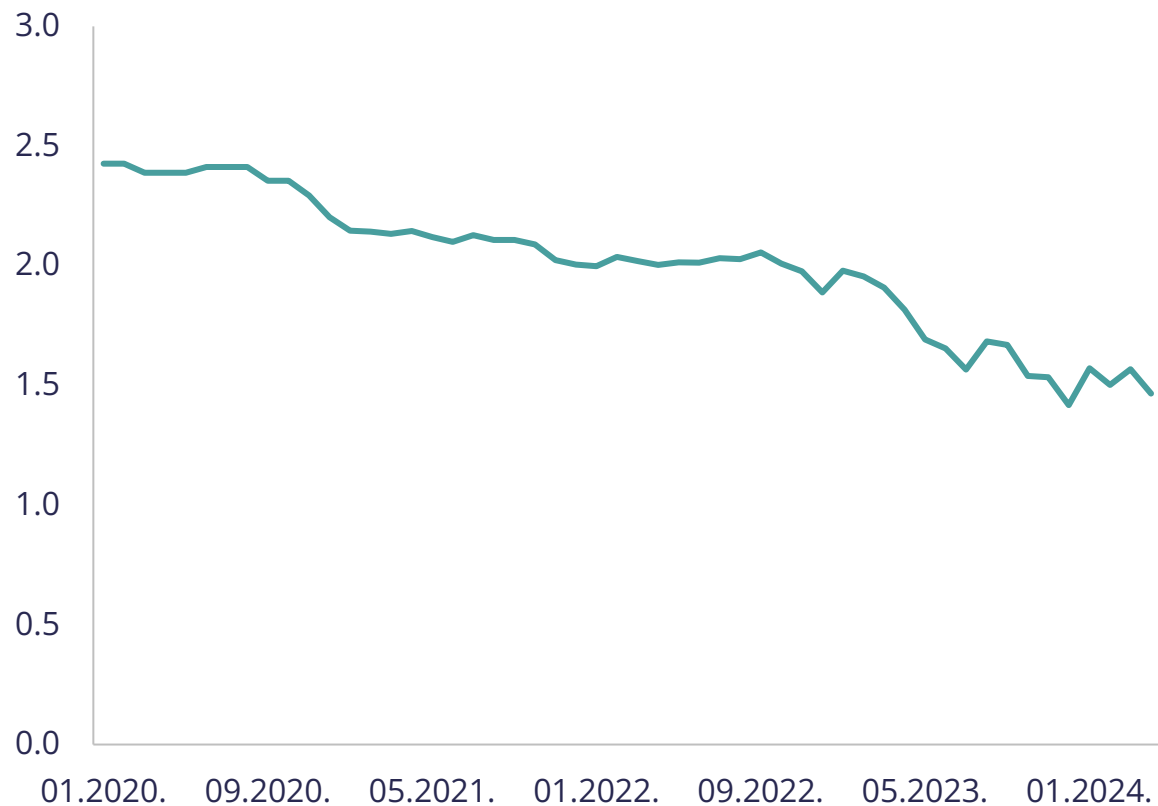

*ECB laika rindā izslēgta norakstīto kredītu, valūtas kursu svārstību, pārklasifikāciju un citu vienreizējo efektu ietekme. Latvijas Bankas korigētajā laika rindā nav izslēgta norakstīto kredītu ietekme, bet korektāk atspoguļota pārklasifikāciju un citu vienreizējo efektu ietekme – 2021. gada jūlijā un decembrī Citadele Bank ietekme (bijušā ABLV Bank hipotēku kredītportfeļa iegāde).

**Salīdzināšanas nolūkos izslēgti vienreizējie efekti saistībā ar strukturālajām pārmaiņām banku sektorā un pārklasifikācija.

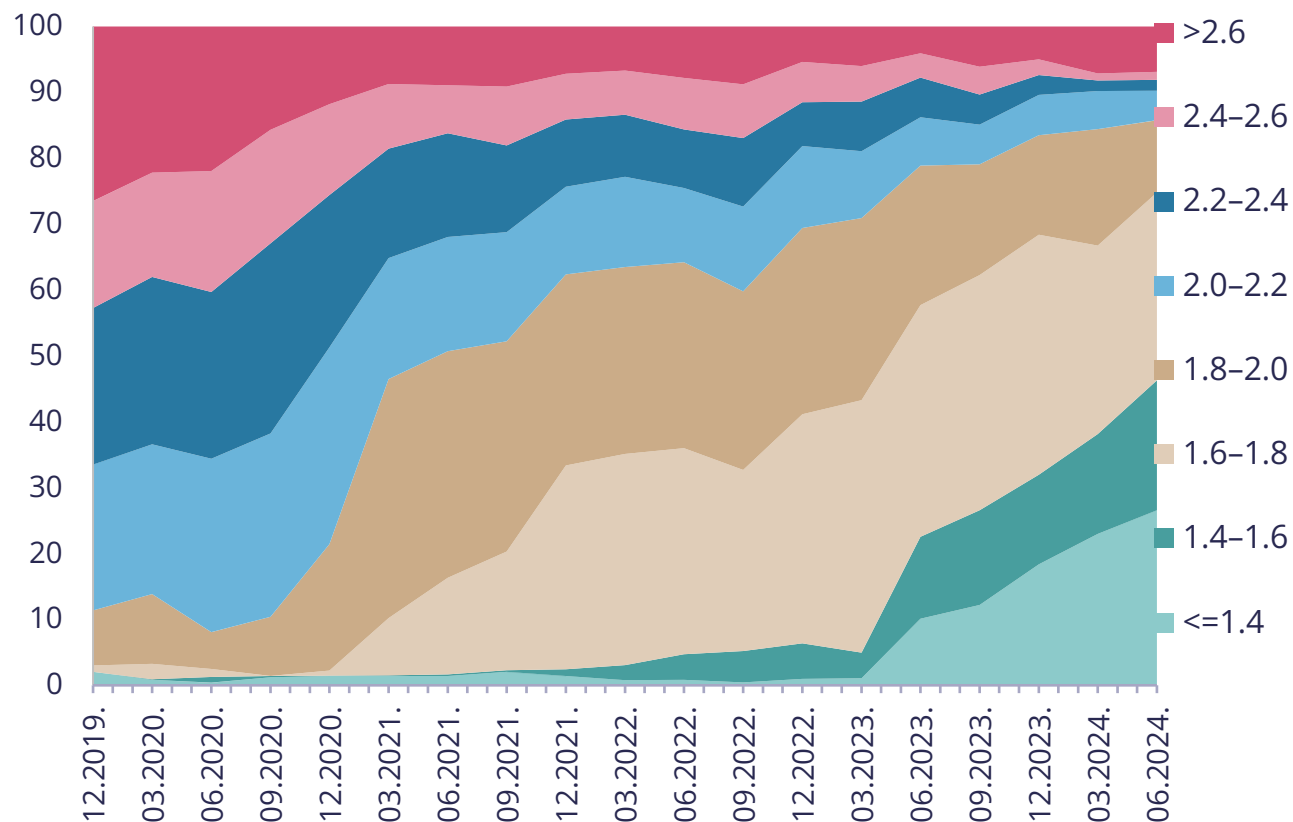
Strauji mazinās banku pievienotās likmes hipotekārajiem kredītiem

Pievienotās likmes no jauna izsniegtajiem mājokļu kredītiem* Latvijā (%)

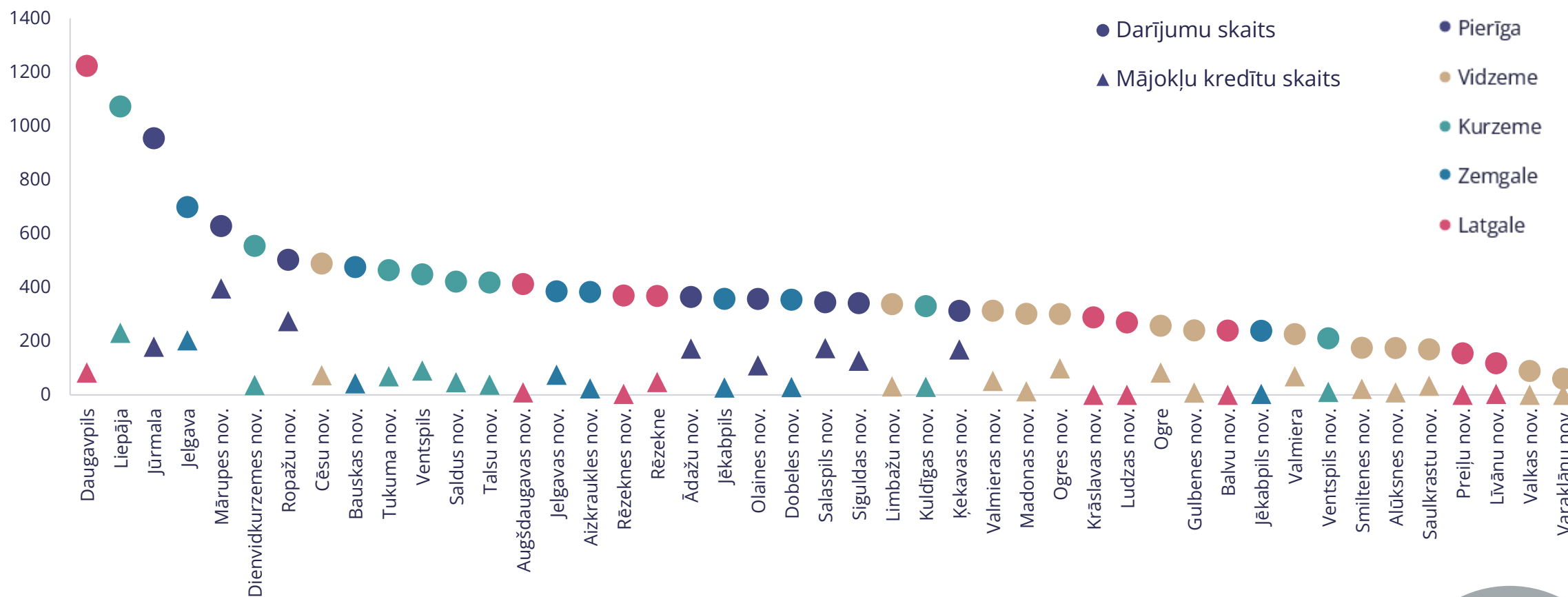
* Kredīti ar nodrošinājumu, piesaistīti EURIBOR likmei, top 4 bankās.

Pievienotās procentu likmes no jauna izsniegtajiem mājokļu kredītiem* Latvijā (%)

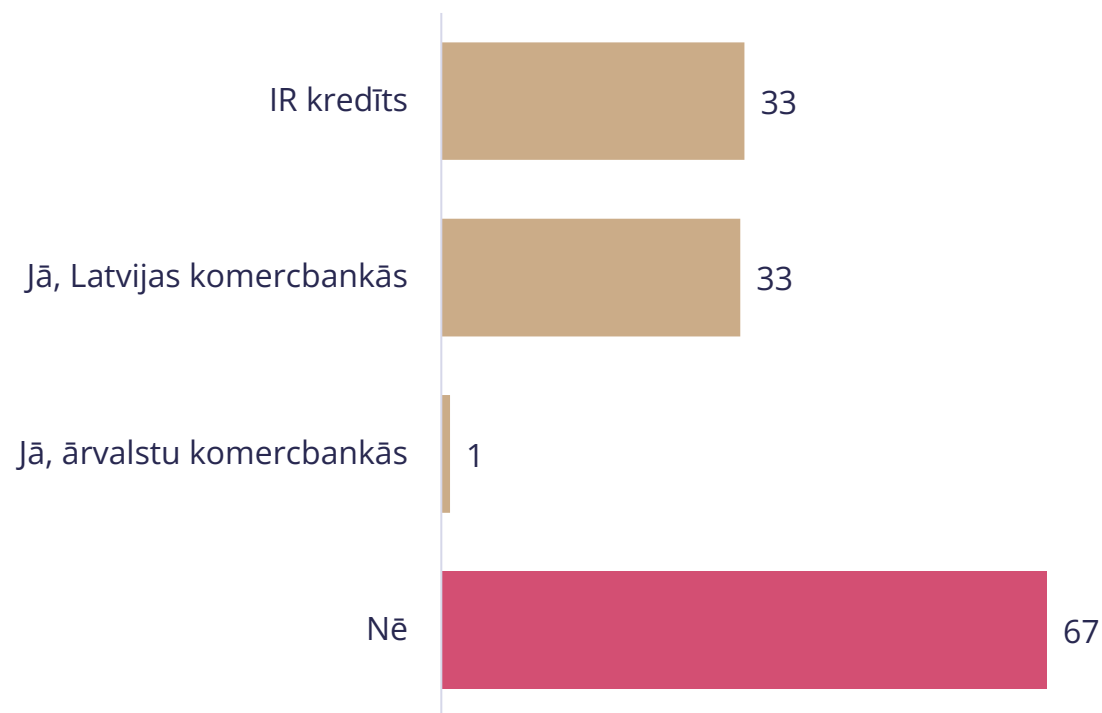
Reģionos mājokļu tirgū banku iesaiste ir nepietiekama: LB priekšlikumi par Altum iesaisti un reģistrēšanas nodevu

Dzīvojamo ēku un telpu darījumu skaits Latvijas pašvaldībās (2023. gadā; bez Rīgas)

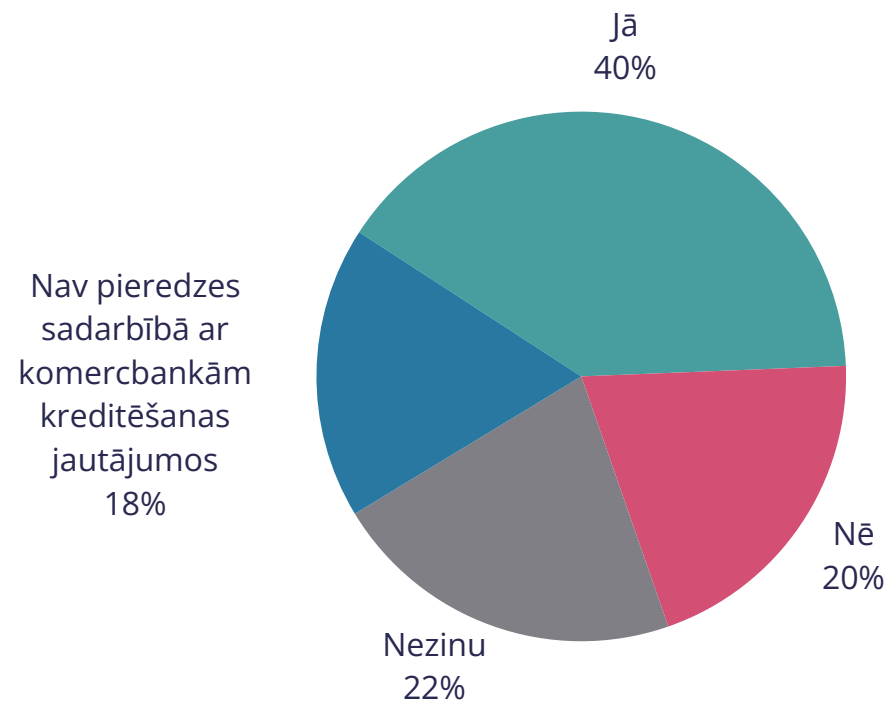

Uzņēmumu aptauja: kredītu pieejamība un nepieciešamība

Kredīts komercbankās (%)

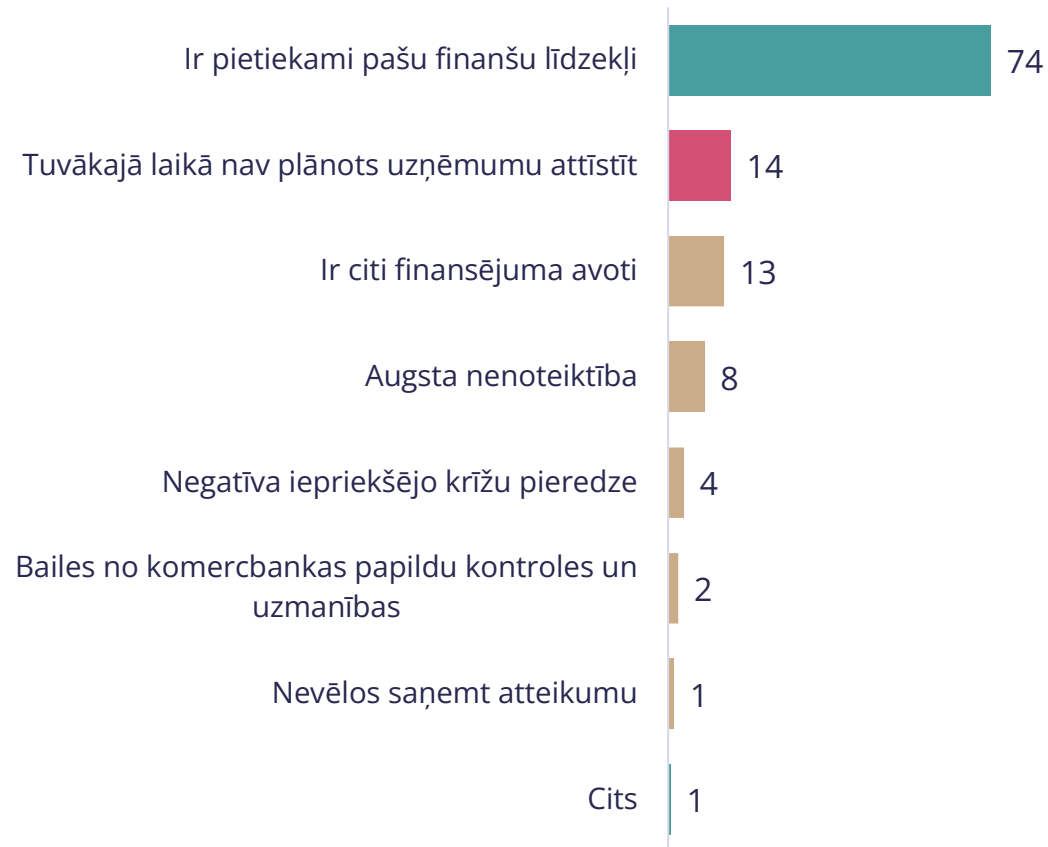

Iespēja saņemt kredītu nepieciešamajā apjomā (%)

Uzņēmumu aptauja: iemesli kredīta neesamībai

Kāpēc Jūsu uzņēmumam nav kredīts? (%)

Iemesli kredīta neesamībai (%)

Latvijas Banka: analīzē balstīti secinājumi un konkrēti priekšlikumi

Par gausu kreditēšanu un nepietiekamu konkurenci finanšu tirgū centrālās bankas mandāta ietvaros veicām analīzi un cēlām trauksmi jau kopš 2020. gada gan sarunās ar bankām, gan diskusijās ar politiķiem un uzraugu

SĀKUMS / FINANŠU PIEEJAMĪBAS PĀRSKATS

Finanšu Pieejamības Pārskats

2024 2023

MAKRO EKONOMIKA

AKTUALITĀTES ANALĪTIKA PROGNOZES PUBLIKĀCIJAS PĒTNIECĪBA PASĀKUMI STUDENTIEM PAR MUMS

Banku procentu likmes uzņēmumiem – kas lācītim vēderā?

18.02.2021.

ANDREJS KURBATSKIS
Latvijas Bankas ekonomists, Finanšu stabilitātes un makrouzraudzības politikas pārvalde

NADEŽDA SINENKO
Latvijas Bankas ekonomiste, Finanšu stabilitātes un makrouzraudzības politikas pārvalde

Mikro datu analīze

MAKRO EKONOMIKA

AKTUALITĀTES ANALĪTIKA PROGNOZES PUBLIKĀCIJAS PĒTNIECĪBA PASĀKUMI STUDENTIEM PAR MUMS

Finanšu Stabilitātes Pārskats. 2021

21.06.2021.

Finansējuma pieejamība: FSAP plāns

**Latvijas Bankas uzdevumi
izpildīti jau 2023. gadā:**

- ✓ **Apkopota un regulāri publiskota informācija par kredītiestāžu % likmēm**
- ✓ **Noņemti regulatīvie šķēršļi**
(t. sk. nebaidāties iet pret starptautisko institūciju piesardzīgāku viedokli)
- ✓ **Mazināts datu ziņošanas slogs**
- ✓ **Veikta un regulāri publicēta padziļināta finansējuma pieejamības analīze**

Citi FSAP plānā izpildē iesaistītie dalībnieki ar savu darbu izpildi kavējas!

Latvijas Banka: droši ejam tālāk!

- ⊕ Vienkāršota hipotekāro kredītu pārkreditēšana
- ⊕ Darbs pie informācijas par % likmēm pārskatāmības, kredītu cenošanas un amortizācijas nosacījumiem klientu mobilitātes veicināšanai
- ⊕ Aktīvs dialogs ar uzņēmējiem, arī reģionos
- ⊕ Priekšlikumi pārkreditēšanas vienkāršošanai uzņēmumiem
- ⊕ Ķīlu apjoma jautājums (uzņēmumu kredītiem)
- ⊕ Banku klātbūtne reģionos
- ⊕ Priekšlikumi Altuma iesaistei
- ⊕ Darbs pie "mazā kapitāla" licences un maksājumu sistēmu atvēršana fintekiem
- ⊕ Mazo banku konsolidācija, konkurences veicināšana, atbalsts INDEXO licencēšanā
- ⊕ Krājaizdevu sabiedrību un kolektīvās finansēšanas platformu attīstība
- ⊕ Kapitāla tirgus attīstība
- ⊕ Turpinām "ravēt" regulējošo pusi un veicam regulārās pārrunas ar bankām, skaidrojot regulējuma piemērošanu

Kas darāms pārējiem?

Politikas veidotāji

- Būvniecības procesa vienkāršošana
- Rīgas siltināšana
- u. c. programatiskajos dokumentos sen identificēti uzdevumi, kas kopumā Latvijā uzlabo investīciju vidi
- Risinājumi mājokļu kreditēšanai reģionos, t.sk. valsts nodevas par īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā samazināšana un valsts/pašvaldību programma nodrošinātiem mājokļa kredītiem līdz noteiktai summai (20-30 tūkst. eiro)
- u.c.

Kas darāms pārējiem?

Komerccbankas

- Atbalsts tautsaimniecības izaugsmei atbilstoši ekonomiskajiem apstākļiem: pielāgota riska apetīte (kreditēt pārdomāti, bet neizvairīties no riskiem)
- Stiprināta klātbūtne reģionos
- Zemākas likmes
- Elastīgi pakalpojumi
- Mūsdienīgi pakalpojumi
- Daudzveidīgāki cenošanas risinājumi
- Ķīlas tik apjomīgas... vai tiešām?
- u.c.

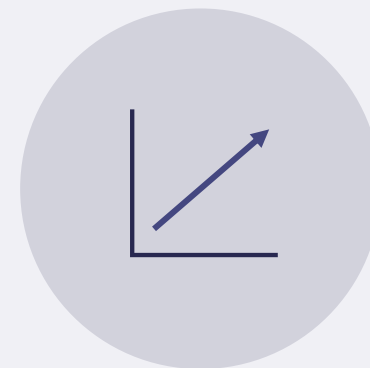
LB strādā Latvijas labā – uzticami un tālredzīgi

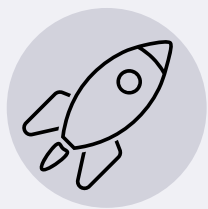
Drošība (stabila pirktspēja;
drošs finanšu sektors;
droši maksājumi)

Pieejams finansējums (lētāka
cena; mūsdienīgs pakalpojums;
vienmērīgs reģionāls pārklājums;
daudzveidīgs un starptautiski
konkurētspējīgs finanšu sektors)

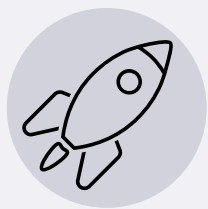
**Ilgtermiņa un strauja
ekonomikas attīstība**
(jaudīgs analītisks
centrs; ilgtermiņa skats;
MI un datu pārvaldības
labākā prakse)

Labums iedzīvotājiem: drošs, pieejams, mūsdienīgs un starptautiski konkurētspējīgs finanšu sektors (1)

1. Droši un pieejami finanšu pakalpojumi: lētāki, ātrāki, pielāgoti dažādiem klientu segmentiem; laba reģionāla pieejamība; augsts pensiju 2. līmeņa ienesīgums; spēcīgs specializēto banku un *fintech* segments; eksportspējīgs finanšu sektors; cieņpilna attieksme pret klientu:

1. kredītu **cena kā vidēji eiro zonā**
2. kredīti **40%** no IKP
3. **banka ir tuvāk:** plašs klientu apkalpošanas centru tīkls
4. aktīvs krājaizdevu sabiedrību segments, t.sk. **juridisko personu kreditēšana**
5. **>80%** iedzīvotāju vērtē bankomātu tīklu kā labu
6. **mūsdienīga un kvalitatīva** manapensija.lv
7. ieviests "**mazās bankas**" **licences** (1 milj. eiro) regulējums
8. ir *fintech* **vienradzis**

Labums iedzīvotājiem: drošs, pieejams, mūsdienīgs un starptautiski konkurētspējīgs finanšu sektors (2)

2. Veselīgi zema inflācija: pamats iedzīvotāju pirktspējas pieaugumam un ekonomikas izaugsmei (eiro zona 2% simetrisks vidējā termiņā)

3. Inovatīva un efektīva centrālā banka ar augstu reputāciju Latvijā un starptautiski:

- 1. MI un datu pārvaldība** pēc augstākajiem pasaules standartiem;
- reģionā **konkurētspējīgas uzraudzības izmaksas;**
- jaudīgs analītisks centrs **ar ilgtermiņa redzējumu;**
- augsta starptautiska reputācija ar spēju **aizstāvēt Latvijas intereses;**
- diskusija par **LB mandāta paplašināšanu;**
- mazāks padomes locekļu skaits

Mūsu valsts, mūsu banka

